

Productschap
Zuivel

**MEERJARENVISIE KENNIS EN INNOVATIE
MELKVEEHOUDERIJ 2007 - 2010**

Samenvatting

De Commissie Melkveehouderij van het Productschap Zuivel (PZ) heeft op 15 maart 2007 de "PZ Meerjarenvisie Kennis- en innovatie melkveehouderij 2007 – 2010" vastgesteld. Deze meerjarenvisie is het toetsingskader voor het (mede-) financieren van kennis- en innovatieactiviteiten uit het Fonds Melkveehouderij van het PZ.

Ondernemerschap centraal

De ontwikkelingen in de melkveehouderij gaan zeer snel. Melkveehouders moeten steeds meer én moeilijker keuzes maken, bijvoorbeeld kiezen voor groeien, optimaliseren of verbreden. Daarom wordt een hoge prioriteit gegeven aan kennis- en innovatieactiviteiten, die een bijdrage leveren aan het versterken van het ondernemerschap in de melkveehouderij.

Meer innovatie en meer vraaggestuurd

Hoewel bij (mede-) financiering door het Productschap Zuivel de voorkeur wordt gegeven aan onderzoek wat voor de praktijk op de korte of middellange termijn toepasbare resultaten oplevert, wil de Commissie Melkveehouderij ook meer innovatief onderzoek stimuleren én bijdragen aan projecten, die gericht zijn op het ondersteunen van melkveehouders met innovatieve ideeën.

De Commissie Melkveehouderij wil dat de gebruikers (= melkveehouders) meer betrokken worden bij het gehele proces van aansturing en uitvoering van de projecten en dat er meer interactie plaatsvindt tussen aanbieders en gebruikers.

Thema's

Als algemeen uitgangspunt bij collectieve financiering van kennis- en innovatieactiviteiten door het Productschap geldt, dat deze activiteiten een positieve bijdrage moeten leveren aan het inkomen en rendement van de melkveehouders en aan de maatschappelijke waardering van de melkveehouderij.

Voor het Productschap zijn de belangrijkste thema's voor de komende jaren:

- kostprijsverlaging, arbeid en ondernemerschap;
- milieu;
- diergezondheid en dierenwelzijn (o.a. huisvesting);
- voedselveiligheid en kwaliteit.

Budget

Voor de komende jaren wordt uitgegaan van een budget van € 5,2 mln euro gebaseerd op een heffing van € 0,05 per 100 kg melk.

PZ Meerjarenvise Kennis en innovatie melkveehouderij 2007- 2010

1 Inleiding

Via een heffing van het Productschap Zuivel (PZ) wordt onderzoek voor de Nederlandse melkveehouders gefinancierd. Deze "Meerjarenvise kennis en innovatie melkveehouderij 2007 – 2010" is het toetsingskader voor het (mede-) financieren van kennis- en innovatieactiviteiten uit het PZ Fonds Melkveehouderij. Deze visie vervangt de vorige 'Onderzoeksvise Melkveehouderij 2003-2006' en is door de Commissie Melkveehouderij vastgesteld op 15 maart 2007.

2 Waarom een nieuwe visie?

- huidige onderzoeksvise loopt af;
- ontwikkelingen in de sector;
- visies derden;
- meer behoefte aan innovatie en meer vraaggestuurd onderzoek;
- nieuwe werkwijze.

De laatste jaren zijn binnen de melkveehouderij voldoende ontwikkelingen geweest, die aanleiding geven om te komen tot een nieuwe visie. Zo zijn bijvoorbeeld het zuivelbeleid en de mestwetgeving ingrijpend gewijzigd en ook is er sprake van een versnelling van de structurele ontwikkelingen binnen de melkveehouderij. Daarnaast hebben verschillende organisaties de afgelopen jaren hun visie gegeven over de toekomst van de Nederlandse melkveehouderij en zijn door LTO en Courage innovatieagenda's opgesteld.

Een tweede reden om te komen tot een nieuwe visie, is dat de Commissie Melkveehouderij vindt dat het collectief gefinancierde onderzoek meer vraaggestuurd moet worden en er ook behoefte is aan meer innovatieve onderzoeksvorstellen.

'Last but not least' zijn aanbevelingen gedaan om te komen tot een andere werkwijze van de onderzoeks-aansturing door het PZ.

3 Melkveebedrijf én ondernemerschap staan centraal

Omdat de middelen voor het Fonds Melkveehouderij worden geheven op boerderijniveau, staat bij de besteding ook het melkveebedrijf centraal.

De ontwikkelingen in de melkveehouderij gaan zeer snel. Melkveeouders moeten steeds meer én moeilijker keuzes maken, bijvoorbeeld kiezen voor groeien, optimaliseren of verbreden. Daarom wordt een hoge prioriteit gegeven aan kennis- en innovatieactiviteiten, die een bijdrage leveren aan het versterken van het ondernemerschap in de melkveehouderij.

4 Algemene uitgangspunten

Als algemeen uitgangspunt bij collectieve financiering van kennis- en innovatieactiviteiten door het PZ geldt, dat deze activiteiten een positieve bijdrage leveren aan het inkomen en rendement van de melkveeouders en aan de maatschappelijke waardering van de melkveehouderij.

Daarnaast moeten de resultaten van kennisactiviteiten (= kennisontwikkeling en -uitwisseling) breed toepasbaar zijn in de melkveehouderij. Dit houdt in dat kennisactiviteiten van individuele en/of groepen melkveeouders alleen in aanmerking komen voor een bijdrage indien de resultaten relevant zijn voor een grote(re) groep melkveeouders én beschikbaar komen voor alle melkveeouders.

Voor het (mede-) financieren van innovatief onderzoek en/of het stimuleren van innovatieve ideeën geldt niet als voorwaarde vooraf dat de beoogde resultaten breed toepasbaar moeten zijn. Immers het zoeken naar nieuwe wegen moet men niet beperken door te eisen dat deze nieuwe wegen moeten aansluiten op de bestaande.

5 Welke activiteiten worden collectief (mede-) gefinancierd?

De collectief gefinancierde activiteiten hebben betrekking op kennisontwikkeling (onderzoek), kennisuitwisseling en innovatie.

Bij onderzoek gaat het om kennisontwikkeling voor het verder optimaliseren van de bedrijfsvoering en het creëren van nieuwe technologieën. Bij (mede-) financiering door het PZ wordt de voorkeur gegeven aan onderzoek wat voor de praktijk op de korte of middellange termijn toepasbare resultaten oplevert. Dit onderzoek kan zowel betrekking hebben op het ontwikkelen van vaktechnische kennis, als kennis en tools ter ondersteuning van het management en ondernemerschap. Ondanks een voorkeur voor praktijkgericht onderzoek, is er nadrukkelijk ook behoefte aan meer innovatief onderzoek.

Ook beleidsondersteunend onderzoek kan vanuit het Fonds Melkveehouderij worden gefinancierd.

Voorbeelden onderzoeksprojecten:

- Vaktechnisch: efficiënt gebruik van snijmaïs op melkveebedrijf
- Ondersteuning management en ondernemerschap: organiseren voor groei
- Beleidsondersteunend: voor- en nadelen rekening courantsysteem superheffing

De term kennisuitwisseling (of communicatie) geeft aan dat het niet alleen gaat om de verspreiding van kennis van 'zender' naar 'ontvanger', maar ook om interactie tussen onderzoekers, intermediairs en eindgebruikers (= melkveehouders). Interactie is van groot belang om nieuwe kennis 'tussen de oren' te krijgen en daarmee een belangrijke voorwaarde voor het vervolgens toepassen van deze kennis. Het uitwisselen van ervaringskennis door melkveehouders onderling valt ook onder kennisuitwisseling.

Voorbeelden kennisuitwisselingsprojecten:

- Kennisverspreiding: - Gekoppeld aan uitkomsten onderzoeksproject: Maïskennis beter benut
- Algemeen: Handboek Melkveehouderij
- Kennisuitwisseling: Melkvee Academie

Kennis én ondernemerschap zijn de dragers van innovatie. In tegenstelling tot het optimaliseren van de bedrijfsvoering, gaat het bij innovatie meer om het zoeken naar nieuwe wegen voor (onderdelen van) de bedrijfsvoering en/of de gehele keten. Naast meer innovatief onderzoek kan ook worden bijgedragen aan projecten, die gericht zijn op het ondersteunen van melkveehouders met innovatieve ideeën.

6 Ontwikkelingen

De eerste stap in het proces om te komen tot een nieuwe onderzoeksvisie is het identificeren van de belangrijkste problemen en uitdagingen voor de melkveehouderij sector op korte en langere termijn en op basis hiervan vast te stellen wat de belangrijkste thema's zijn.

Er zijn de laatste jaren meerdere toekomstvisies verschenen, waarin de belangrijkste problemen en uitdagingen voor de melkveehouderij zijn beschreven.

Een aantal visies¹ zijn door Wageningen UR geanalyseerd en hieruit blijkt dat op hoofdlijnen overeenstemming is over de belangrijkste ontwikkelingen voor de toekomst van de Nederlandse melkveehouderij op de korte en middellange termijn².

Alle rapporten en visies komen tot de conclusie dat er toekomst is voor de melkveehouderij in Nederland. Volgens Wageningen UR hebben de belangrijkste ontwikkelingen betrekking op de markt, de kostprijs en de samenleving.

¹ LTO Rundveehouderij, Kiezen voor koeien (2004), LNV Kiezen voor Landbouw (2005), CLM, Naar een duurzame melkveehouderij (2005), Rabobank, Tussen pressie en passie (2004), CR Delta, Visie 2010 (2006).

² Wageningen UR notitie, Integrale innovatieagenda voor de Nederlandse melkveehouderij.

Markt

Door de afbouw van het EU zuivelbeleid en de verdere liberalisatie in WTO verband neemt het belang van de markt voor de melkveehouder toe en zullen de melkprijzen dalen en meer schommelen. Naast bedreigingen biedt de markt ook kansen, zoals wereldwijd een toename van de consumptie van zuivelproducten en binnen (West-) Europa afzet van producten met een hoge toegevoegde waarde en kwaliteit.

Kostprijs

De toenemende internationale concurrentie en de lagere melkprijzen leiden tot de noodzaak van een verdere verlaging van de kosten per kg melk. Gezien de verschillen in bedrijfsresultaat tussen vergelijkbare bedrijven, zijn er nog veel mogelijkheden om de kosten te verlagen via een verdere optimalisatie van de bedrijfsvoering. De verwachting is echter dat kostprijsverlaging vooral via schaalvergroting gerealiseerd zal worden.

Samenleving

De samenleving heeft over het algemeen een positief beeld van de melkveehouderij. Mede omdat de melkveehouderij de grootste grondgebruiker in het dichtbevolkte Nederland is, worden vanuit de maatschappij extra eisen gesteld op het gebied van milieu, natuur, landschap en dierenwelzijn. De gezondheid en welzijn van de dieren en de wijze waarop ze worden gehouden zijn niet alleen in bedrijfseconomisch opzicht, maar ook vanuit maatschappelijke oogpunt van groot belang voor de toekomst van de Nederlandse melkveehouderij.

7 Welke thema's?

Op basis van de hiervoor geschetste ontwikkelingen zijn de belangrijkste thema's:

- kostprijsverlaging, arbeid en ondernemerschap;
- milieu;
- diergezondheid en dierenwelzijn;
- voedselveiligheid en kwaliteit.

7.1. Kostprijsverlaging, arbeid en ondernemerschap

Aangezien de melkprijs de komende jaren zal dalen is kostprijsverlaging noodzakelijk. Deze zal met name gerealiseerd worden door schaalvergroting. Daarom wordt prioriteit gegeven aan het oplossen van knelpunten en vragen samenhangend met deze verdergaande schaalvergroting. Extra aandacht geldt hierbij voor de factor arbeid. Enerzijds omdat schaalvergroting leidt tot een verdergaande specialisatie en meer vreemde arbeid. Anderzijds om te voorkomen dat schaalvergroting ten koste gaat van het welzijn van de melkveehouder en zijn gezin.

Naast schaalvergroting kan kostprijsverlaging ook worden gerealiseerd via het (verder) optimaliseren van de bedrijfsvoering. Gezien de verschillen in bedrijfsuitkomsten tussen bedrijven onderling kan het hierbij gaan om kennisuitwisseling. Ook is er behoefte aan informatie over de manier waarop melkveebedrijven in het buitenland een lagere kostprijs realiseren en wat Nederlandse melkveehouders daarvan kunnen leren.

Naast kennisuitwisseling is er in het kader van het optimaliseren van de bedrijfsvoering ook behoefte aan 'technische' kennis, bijvoorbeeld het (verder) verbeteren van graslandmanagement en voeding.

Behalve door het ontwikkelen en verspreiden van nieuwe kennis, kan bijgedragen worden aan een versterking van het ondernemerschap door het faciliteren van netwerken gericht op het stimuleren van het ondernemerschap, zoals bijvoorbeeld de Melkvee Academie.

Geen prioriteit wordt gegeven aan het ontwikkelen van nevenactiviteiten(verbreding), die niet duurzaam passen binnen de bedrijfsvoering van een melkveebedrijf en/of niet gekoppeld zijn aan de melkproductie. Deze koppeling met de melkproductie is logisch, aangezien de collectieve PZ middelen ook geïnd worden op basis van de geproduceerde melk.

7.2. Milieu

Het mest- en ammoniakbeleid is een uitwerking van de maatschappelijke eisen op milieugebied en is voor de melkveehouderij op de korte termijn het meest knellend. Op bedrijfsniveau brengt dit extra investeringen met zich mee. Door meer rekening te houden met bedrijfsspecifieke omstandigheden kunnen deze investeringskosten worden beperkt. Daarom wordt prioriteit gegeven aan onderzoek naar de mogelijkheden om gegeven de (toekomstige) normen te komen tot een meer bedrijfsspecifieke invulling en efficiënter mineralenbenutting. Om de kans van slagen van een meer bedrijfsspecifieke invulling te vergroten is betrokkenheid van de overheid bij dit onderzoek belangrijk. Binnen dit thema wordt prioriteit gegeven aan een beperking van de fosfaatinput (via voeding en (indirect) via bemesting) en een verbetering van de bemestingsadviezen.

Ook kunnen de kosten worden beperkt, door melkveehouders ervaringen te laten opdoen met toekomstige milieueisen en deze ervaringskennis tussen melkveehouders onderling uit te wisselen, zoals bijvoorbeeld in het project Koeien en Kansen.

Naast een meer bedrijfsspecifieke invulling van normen krijgt onderzoek gericht op het verbeteren van de benutting van stikstof en fosfaat binnen de gehele kringloop van bodem-gewas-dier-mest op het individuele melkveebedrijf en omliggende bedrijven ook prioriteit.

7.3. Diergezondheid en dierenwelzijn

Niet alleen vanwege maatschappelijke discussies en imago, maar ook vanuit economisch oogpunt wordt aan het thema diergezondheid en dierenwelzijn een hoge prioriteit gegeven. Binnen dit thema wordt prioriteit gegeven aan onderzoek naar verbetering van de huisvesting van melkvee, waarbij economie, diergezondheid en dierenwelzijn, natuurlijk gedrag en milieu zoveel mogelijk worden geoptimaliseerd.

Na een inventarisatie van de lopende en geplande kennis- en innovatieactiviteiten wordt in een bijeenkomst met melkveehouders, onderzoekers en intermediairs uit de keten vastgesteld aan welke kennisactiviteiten op het gebied van huisvesting van melkvee behoefte is. Verdere uitwerking vindt plaats langs twee sporen, namelijk één spoor gericht op verbeteringen van de huidige huisvestingssysteem (korte en middellange termijn) en een ander spoor gericht op het uitwerken van enkele, geheel nieuwe stal- of houderijsystemen (innovatie). Dat laatste zou kunnen door stalinnovaties in de praktijk uit te testen.

7.4. Voedselveiligheid en kwaliteit

De markt biedt kansen voor producten met een hoge toegevoegde waarde en kwaliteit. Om deze kansen te kunnen benutten én vanuit maatschappelijk oogpunt is voedselveiligheid en kwaliteit een collectief belang voor de gehele zuivelsector.

De borging van de kwaliteit en veiligheid van boerderijmelk wordt aangestuurd door de zuivelindustrie, evenals het onderzoek op dit gebied.

Binnen dit thema wordt prioriteit gegeven aan het Gemeenschappelijk Research Programma Zuivelindustrie (GRZ) Kwaliteit en Veiligheid van rauwe melk van het NIZO food research.

Kennis – en innovatieactiviteiten betreffende de ontwikkeling van een meer marktgerichte productie via extra kwaliteitsgaranties en/of productdifferentiatie zijn van groot belang. Desondanks wordt aan collectieve financiering hier geen prioriteit aan gegeven. Deze activiteiten zijn veelal competitief en daarmee een verantwoordelijkheid van de (samenwerkende) ketenpartijen zelf. Uitzonderingen kunnen verkennende en precompetitieve studies zijn, waarin de relatie met bedrijfsvoering van het melkveebedrijf centraal staat.

7.5. Innovatie

Naast het streven om te komen tot meer vernieuwend onderzoek, wordt ook een deel van het budget beschikbaar gesteld voor projecten, die gericht zijn op het ondersteunen en stimuleren van individuele (groepen) melkveehouders met innovatieve ideeën. Voorwaarde is dat deze melkveehouders zelf ook bereid zijn te investeren.

8. Meer vraaggestuurd

De volgende stap is om per thema de juiste vragen te formuleren en vervolgens aan te geven welke activiteiten gewenst en urgent zijn. Wat betreft de invulling van deze verdere stappen zijn door Wageningen UR³ aanbevelingen gedaan.

De belangrijkste aanbeveling van Wageningen UR is dat in het gehele proces van aansturing en uitvoering de gebruikers (= melkveehouders) er meer bij betrokken worden en dat meer interactie plaatsvindt tussen aanbieders en gebruikers. Bij het kiezen en prioriteren van de thema's is geen apart traject met melkveehouders opgezet, maar is om pragmatische redenen gebruik gemaakt van (vele) bestaande visies.

Enkele van de genoemde thema's zijn of worden reeds verder uitgewerkt. Zo heeft binnen het thema milieu een verdere uitwerking plaatsgevonden voor het subthema fosfaat. Dit in de vorm van een workshop met melkveehouders, onderzoekers en deskundigen.

Voor een verdere uitwerking van de thema's kan gebruik gemaakt worden van de Melkvee Academie en wordt waar mogelijk aangesloten bij lopende initiatieven.

Voor de verdere uitwerking binnen de thema's worden naast geïnteresseerde melkveehouders ook onderzoekers en overige deskundigen/betrokkenen uitgenodigd om gezamenlijk de kennisleemten te inventariseren én aanbevelingen te doen met betrekking tot de gewenste activiteiten op het gebied van onderzoek, kennisuitwisseling en innovatie. In een op te stellen actieplan wordt aangegeven welke activiteiten hiervan het meest urgent zijn en wie belanghebbende is. Op basis van deze uitkomsten beslist Commissie Melkveehouderij aan welke kennisvragen/activiteiten prioriteit wordt gegeven en kunnen daarna door derden concrete projectvoorstellen worden ingediend.

9. Structuur en besluitvorming

Per (sub-) thema beoordeelt de Commissie in hoeverre en op welke wijze de aansturing verder wordt ingevuld. Gezien de behoefte om per thema meer sturing te geven aan de kennisactiviteiten, te zorgen voor meer samenhang tussen de projecten én het volgen van de ontwikkelingen binnen dat thema, kan de Commissie zich hierbij laten adviseren.

Aandachtspunt is de aansturing van de activiteiten op het gebied van diergezondheid door de Commissie Melkveehouderij en door de PZ/PVV Commissie Diergezondheid en Kwaliteit Runderen (DKR). Gestreefd wordt naar een meer eenduidige aansturingstructuur van beide commissies.

10. Beoordeling en monitoring

Bij de beoordeling van de ingekomen projectvoorstellen en/of ideeën worden de volgende criteria gehanteerd:

- a) In hoeverre/welke mate past het voorstel binnen de gewenste en als urgent geziene activiteiten?
- b) In hoeverre draagt het project bij aan de met dit project beoogde doelen?
- c) Hoe verhouden verwachte baten van een project zich tot de kosten?
- d) Ligt collectieve (mede-) financiering door alle melkveehouders in de rede of is er een taak weggelegd voor andere financiers (overheden, private partijen, organisaties)?

De voortgang en inhoud van de projecten worden jaarlijks gerapporteerd en geëvalueerd.

11. Communicatie

In de projectomschrijving is aangegeven hoe de resultaten per project gecommuniceerd worden.

Algemene communicatie vindt plaats via de PZ-website met een overzicht van alle bestaande kennis en een overzicht van lopend onderzoek.

³ Zie het rapport "Effectiviteit en benutting collectief gefinancierd onderzoek melkveehouderij, een analyse van het proces van onderzoeksagendering en – uitvoering door het Productschap Zuivel' van de leerstoelgroep Communicatie en Innovatie studies Wageningen UR .

12. Budget

Voor de komende jaren wordt uitgegaan van een budget van €5,2 mln. euro (= begroting 2007) gebaseerd op een heffing van €0,05 per 100 kg melk. In onderstaande tabel is als leidraad aangegeven hoe dit budget verdeeld wordt over de verschillende thema's.

Tabel Leidraad verdeling kennis- en innovatiebudget

Thema	Miljoen euro
Onderzoek en kennisuitwisseling	3,4
w.v. indicatief	
30 % Kostprijsverlaging en arbeid	
30 % Milieu	
30 % Diergezondheid en dierenwelzijn	
10 % 'Vrij'	
Innovatie	0,3
GRZ programma Veiligheid en kwaliteit rauwe melk (NIZO)	1,5
TOTAAL	5,2

Zoetermeer, maart 2007